

Polijas Likuma par Valsts tiesu padomi secīgie grozījumi, ar kuriem tika atcelta efektīva pārbaude tiesā attiecībā uz šīs padomes lēmumiem, kuros Republikas prezidentam tiek virzīti kandidāti uz Augstākās tiesas tiesnešu amatiem, var būt pretrunā Savienības tiesībām

Pierādīta pārkāpuma gadījumā Savienības tiesību pārkāpuma princips valsts tiesai uzliek pienākumu nepiemērot šādus grozījumus

Ar 2018. gada augustā pieņemtām rezolūcijām *Krajowa Rada Sądownictwa* (Valsts tiesu padome, Polija; turpmāk tekstā – “KRS”) nolēma neiesniegt Polijas Republikas prezidentam priekšlikumus iecelt *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija) tiesnešu amatā piecas personas (turpmāk tekstā – “prasītāji”) un izvirzīt šiem amatiem citus kandidātus. Prasītāji pārsūdzēja šīs rezolūcijas iesniedzējtiesā, proti, *Naczelny Sąd Administracyjny* (Augstākā administratīvā tiesa, Polija). Uz šādām pārsūdzībām tolaik attiecās Likums par Valsts tiesu padomi (turpmāk tekstā – “Likums par KRS”) ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2018. gada jūlija likumu. Piemērojot šo režīmu, bija paredzēts, pirmkārt, ka tad, ja visi iecelšanas Augstākās tiesas tiesneša amatā procedūras dalībnieki nav apstrīdējuši attiecīgo KRS rezolūciju, šī rezolūcija kļūst galīga attiecībā uz šim amatam izvirzīto kandidātu, un tādēļ Republikas prezidents varēja šo kandidātu iecelt amatā. Turklāt šādas rezolūcijas iespējama atcelšana tāda dalībnieka pārsūdzības rezultātā, kurš nav virzīts iecelšanai amatā, nevar izraisīt tā situācijas jaunu vērtējumu, lai viņu iespējami ieceltu attiecīgajā amatā. Otrkārt, saskaņā ar šo pašu režīmu šāda pārsūdzība nevar tikt balstīta uz pamatu, ka ir nepareizi izvērtēts, vai kandidāti atbilst kritērijiem, kas ņemti vērā, pieņemot lēmumu par priekšlikuma iecelšanai amatā iesniegšanu. Sākotnējā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa, uzskatīdama, ka šādā režīmā praktiski ir izslēgta jebkāda neizvirzītā kandidāta iesniegtās pārsūdzības efektivitāte, nolēma jautāt Tiesai par šī režīma atbilstību Savienības tiesībām.

Pēc šīs sākotnējās vēršanās Tiesā Likums par KRS no jauna tika grozīts 2019. gadā. Atbilstoši šai reformai, pirmkārt, kļuva neiespējami pārsūdzēt KRS lēmumus par kandidātu virzīšanu vai nevirzīšanu iecelšanai tiesnešu amatos Augstākajā tiesā. Otrkārt, *ipso jure* tika izbeigtas tiesvedības pirms sprieduma taisīšanas par šādām pārsūdzībām, ja tās joprojām bija izskatīšanā, izslēdzot iesniedzējtiesas kompetenci izskatīt šāda veida prasības, kā arī iespēju saņemt atbildi uz Tiesai uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa papildu lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu jautāja Tiesai par šā jaunā režīma atbilstību Savienības tiesībām.

Tiesas vērtējums

Pirmām kārtām, Tiesa virspalātas sastāvā vispirms nospriež, ka gan sadarbības starp valstu tiesām un Tiesu sistēma, kas izveidota LESD 267. pantā, gan lojālas sadarbības princips, kurš paredzēts LES 4. panta 3. punktā, nepieļauj tādus tiesību aktu grozījumus kā iepriekš minētie, kas 2019. gadā izdarīti Polijā, ja tiek atklāts, ka to konkrētās sekas ir tādas, ka Tiesai tiek liegts lemt par tādiem prejudiciālajiem jautājumiem kā tie, ko tai iesniegusi iesniedzējtiesa, un tiek izslēgta jebkāda iespēja valsts tiesai nākotnē atkārtoti iesniegt līdzīgus jautājumus. Tiesa šajā ziņā precizē, ka tieši iesniedzējtiesai, ņemot vērā visus atbilstošos apstākļus un tostarp kontekstu, kādā Polijas likumdevējs ir izdarījis šos grozījumus, ir jāizvērtē, vai tas tā ir šajā lietā.

Turpinājumā Tiesa pauž atziņu, ka arī dalībvalstu pienākumam nodrošināt tiesību aizsardzības līdzekļus, kas ir vajadzīgi, lai jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības, indivīdiem nodrošinātu efektīvu tiesību aizsardzības tiesā ievērošanu atbilstoši LES 19. panta 1. punkta otrajai daļai, var būt pretrunā šāda paša veida tiesību aktu grozījumi. Tas tā ir, ja ir skaidrs – un arī tas iesniedzējtiesai ir jānovērtē, pamatojoties uz visiem atbilstošajiem elementiem –, ka šie grozījumi var radīt pamatotas šaubas attiecīgajām personām par, pamatojoties uz *KRS* rezolūcijām, iecelto tiesnešu ārēju neietekmējamību un it īpaši to, vai tos nevar tieši vai netieši ietekmēt likumdošanas vara un izpildvara, un par viņu neitralitāti attiecībā pret izvērtējamām interesēm. Tādējādi šādi grozījumi varētu izraisīt to, ka šie tiesneši nešķiet neatkarīgi vai objektīvi, un tas var apdraudēt paļāvību, kāda tiesai ir jārada indivīdos demokrātiskā un tiesiskā sabiedrībā.

Lai nonāktu pie šāda secinājuma, Tiesa atgādināja, ka no Savienības tiesībām izrietošajām neatkarības un objektivitātes garantijām ir nepieciešams, lai būtu noteikumi, kas reglamentē tiesnešu iecelšanu amatā. Turklāt Tiesa uzsver *KRS* noteicošo lomu tiesnešu iecelšanas Augstākajā tiesā procedūrā, jo tās pieņemtais priekšlikuma akts ir obligāts nosacījums kandidāta iecelšanai amatā. Tādējādi tam, cik lielā mērā *KRS* ir neatkarīga no likumdošanas varas un izpildvaras, var būt nozīme, izvērtējot, vai tās atlasītie tiesneši atbildīs neatkarības un objektivitātes prasībām. Turklāt Tiesa norāda, ka eventuālas pārsūdzības iespējas neesamība saistībā ar tiesnešu iecelšanas amatā valsts augstākajā tiesā procedūru var izrādīties problemātiska, ja visi atbilstošie kontekstuālie elementi, kas raksturīgi šādai procedūrai attiecīgajā dalībvalstī, var radīt attiecīgajām personām sistēmiska rakstura šaubas par šādu procedūru rezultātā iecelto tiesnešu neatkarību un objektivitāti. Šajā ziņā Tiesa precizēja, ka tad, ja iesniedzējtiesai, pamatojoties uz visiem atbilstošajiem apstākļiem, ko tā ir minējusi lēmumā lūgt prejudiciālu nolēmumu, un it īpaši uz tiesību aktu grozījumiem, kas nesēn ietekmējuši *KRS* locekļu iecelšanas procedūru, būtu jāsecina, ka *KRS* nepiedāvā pietiekamas neatkarības garantijas, pārsūdzības tiesā iespējas esamība neizraudzītajiem kandidātiem būtu nepieciešama, lai palīdzētu pasargāt attiecīgo tiesnešu iecelšanas procedūru no tiešas vai netiešas ietekmes un lai galu galā novērstu iepriekš minēto šaubu rašanos.

Visbeidzot Tiesa nospriež – ja iesniedzējtiesa secinātu, ka tiesību aktu grozījumi 2019. gadā ir izdarīti, pārkāpjot Savienības tiesības, Savienības tiesību pārkāpuma princips paredz iesniedzējtiesai pienākumu nepiemērot šos grozījumus neatkarīgi no tā, vai tiem ir likumiska vai konstitucionāla izcelsme, un turpināt īstenot savu agrāko kompetenci izskatīt tajā pirms šo grozījumu veikšanas ierosinātās lietas.

Otrām kārtām, Tiesa uzskata, ka LES 19. panta 1. punkta otrā daļa nepieļauj tādus tiesību aktu grozījumus kā iepriekš minētie, kas izdarīti Polijā 2018. gadā, ja izrādās, ka šie grozījumi var radīt pamatotas šaubas attiecīgajām personām par šādi iecelto tiesnešu ārēju neietekmējamību un par viņu neitralitāti attiecībā pret izvērtējamām interesēm un tādējādi var izraisīt to, ka šie tiesneši nešķiet neatkarīgi vai objektīvi, un tas var apdraudēt paļāvību, kāda tiesai ir jārada indivīdos demokrātiskā un tiesiskā sabiedrībā.

Galū galā tieši iesniedzējtiesai ir jālemj par to, vai tas tā ir šajā lietā. Attiecībā uz apsvērumiem, kas šajā ziņā iesniedzējtiesai būtu jāņem vērā, Tiesa uzsvēra, ka valsts tiesību normas par pārsūdzības iespēju saistībā ar tiesnešu iecelšanas amatā valsts augstākajā tiesā procedūru dažos gadījumos var izrādīties problemātiskas no Savienības tiesībām izrietošo prasību gaismā, ja ar tām tiek mazināta līdz šim pastāvošo šāda veida pārsūdzību efektivitāte. Tomēr Tiesa norāda, pirmkārt, ka pēc 2018. gada tiesību aktu grozījumiem attiecīgās pārsūdzības faktiski ir zaudējušas jebkādu efektivitāti un tagad tiek piedāvāta tikai šķietama pārsūdzība. Otrkārt, tā uzsvēra, ka šajā lietā ir jāņem vērā arī kontekstuālie elementi, kas saistīti ar visām citām reformām, kuras nesēn skārušas Augstāko tiesu un *KRS*. Šajā ziņā tā papildus iepriekš minētajām šaubām par *KRS* neatkarību norāda apstākli, ka 2018. gada tiesību aktu grozījumi tika izdarīti īsi pirms tam, kad *KRS* jaunajā sastāvā tika aicināta lemt par tādu personu kandidatūrām kā prasītāju kandidatūras, kas iesniegtas, lai aizpildītu daudzās Augstākās tiesas tiesnešu amata vietas, kuras izsludinātas par vakantām vai radītas no jauna tādēļ, ka stājās spēkā dažādi Likuma par Augstāko tiesu grozījumi.

Visbeidzot Tiesa precizē – ja iesniedzējtiesa secinātu, ka ar 2018. gada tiesību aktu grozījumiem tiek pārkāptas Savienības tiesības, tai atbilstoši Savienības tiesību pārākuma principam ir noteikts pienākums nepiemērot šos grozījumus, tā vietā piemērojot agrāk spēkā esošās valsts tiesību normas, pašai īstenojot šajās pēdējās minētajās tiesību normās paredzēto pārbaudi tiesā.

ATGĀDINĀJUMS. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ļauj dalībvalstu tiesām to tiesvedības ietvaros uzdot jautājumus Tiesai par Savienības tiesību interpretāciju vai Savienības akta spēkā esamību. Tiesa neiztiesā strīdus, ko izskata valstu tiesas. Valsts tiesai ir jāatrisina lieta saskaņā ar Tiesas nolēmumu. Šis nolēmums līdzīgā veidā ir saistošs citām valstu tiesām, kurām ir jāatrisina līdzīgas problēmas.

Neoficiāls dokuments plašsaziņas līdzekļu vajadzībām, kas Tiesai nav saistošs.

[Pilns sprieduma teksts](#) tiek publicēts CURIA tīmekļvietnē tā pasludināšanas dienā.

Kontaktpersona presei: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Attēli saistībā ar sprieduma pasludināšanu ir pieejami "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106